

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการผลิตทุเรียนแทนยางพาราของเกษตรกร ในโครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางรายย่อยเพื่อความยั่งยืน

Factors Related to the Production of Durian Replacing of Rubber Farmers in the Project to Develop Small-Scale Rubber Farmer for Sustainability

กรรณิการ์ สัจจกร¹ พนา มาศ ตรีวรรณกุล^{1,*} และ พัฒนา สุขประเสริฐ¹
Kannika Sungkajorn¹, Panamas Treewannakul^{1,*} and Patana Sukprasert¹

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

¹ Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok 10900

รับเรื่อง: 7 กรกฎาคม 2564 Received: 7 July 2021

ปรับแก้ไข: 25 กรกฎาคม 2564 Revised: 25 July 2021

รับตีพิมพ์: 27 กรกฎาคม 2564 Accepted: 27 July 2021

* Corresponding author: panamas.t@ku.th

ABSTRACT: The objectives of this research were to study 1) personal demographic characteristic and economic factors, 2) knowledge on durian production, 3) durian production of farmers 4) factors related to the production of durian replacing of rubber farmers. The samples were 143 rubber farmers who participated in the Project to Develop Small-Scale Rubber Farmers for Sustainability with Rubber Authority of Thailand and were planting durian replacing rubber in Noppitam district, Nakhon Si Thammarat province. The interview schedule was used to collect the data. The data was carried out by the descriptive statistic and correlation coefficient. The results showed that the farmers were average of 46.43 years old and graduated from primary school at 43.3% with an average of 26.36 years of experience in rubber planting. They had rubber planting areas 19.02 rai, average income from rubber plantation 37,500 THB/year, experience in durian production 7.27 years, durian planting area 11.04 rai which was 58.04% of the total rubber planting area, and average initial investment expenditure on durian production at 20,756.60 THB/rai. While changing to produce durian replacing rubber, the average price was 20.28 THB/kg for rubber and 100.71 THB/kg for durian. About 77.6% of farmers had knowledge on durian production at high level (13.34–20.00 scores) with an average 15.05 scores out of 20 scores and 79.0% of them produced durian according to Good Agricultural Practice at high level (13–18 items) with the maximum practice at 18 items and the minimum practice at 8 items. The knowledge on durian production significantly related to durian production of farmers ($P < 0.05$). Therefore, agricultural extension officials should transfer knowledge on durian production to the farmers to improve durian product quality.

Keywords: Durian, rubber, farmers, Nakhon Si Thammarat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกร 3) การผลิตทุเรียนของเกษตรกร และ 4) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการผลิตทุเรียนแทนยางพาราของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางรายย่อยเพื่อความยั่งยืนกับการยางแห่งประเทศไทย และปลูกทุเรียนแทนยางพาราในอำเภอหนองพิกุล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 143 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.43 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 43.3 มีประสบการณ์การปลูกยางเฉลี่ย 26.36 ปี มีพื้นที่ปลูกยางก่อนปรับเปลี่ยนเป็นทุเรียนเฉลี่ย 19.02 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยจากการทำสวนยางพารา 37,500 บาทต่อปี มีประสบการณ์การผลิตทุเรียนเฉลี่ย 7.27 ปี มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 11.04 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.04 ของพื้นที่ปลูกยางทั้งหมด และมีรายจ่ายเฉลี่ยสำหรับการลงทุนเริ่มต้นเพื่อผลิตทุเรียน 20,756.60 บาทต่อไร่ ขณะปรับเปลี่ยนมาผลิตทุเรียนแทนยางพารา ยางพารามีราคาเฉลี่ย 20.28 บาทต่อกิโลกรัม และทุเรียนมีราคาเฉลี่ย 100.71 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนระดับมาก (13.34–20.00 คะแนน) ร้อยละ 77.6 คะแนนความรู้เฉลี่ย 15.05 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เกษตรกรผลิตทุเรียนโดยปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก (13–18 ข้อ) ร้อยละ 79.0 โดยเกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด 18 ข้อ และปฏิบัติน้อยที่สุด 8 ข้อ ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนมีความสัมพันธ์กับการผลิตทุเรียนของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ดังนั้น หน่วยงานส่งเสริมการเกษตรควรถ่ายทอด

ความรู้การผลิตทุเรียนแก่เกษตรกร เพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิตทุเรียน

คำสำคัญ: ทุเรียน, ยางพารา, เกษตรกร, นครศรีธรรมราช

บทนำ

ทุเรียนเป็นผลไม้ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นราชาผลไม้ มีรสชาติอร่อย เป็นที่นิยมทั้งในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตทุเรียนอันดับต้นของโลก จึงเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญต่อภาคการเกษตร ที่สร้างรายได้มากเป็นอันดับที่ 2 ในสินค้ากลุ่มไม้ผล รองจากมะม่วง โดยในปี พ.ศ. 2560 มูลค่าผลผลิตของทุเรียนอยู่ที่ 3,963.1 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 23.7 ของมูลค่าผลผลิตกลุ่มไม้ผล (Siribenjapruk, 2017) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการส่งออกทุเรียนของไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการขยายตัวของอุปสงค์การบริโภคทุเรียนในตลาดการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะจากตลาดการนำเข้าของจีนที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของราคาทุเรียนทั้งในตลาดส่งออกและตลาดภายในประเทศ ราคาที่ปรับตัวสูงขึ้นได้สร้างแรงจูงใจต่อการขยายพื้นที่การเพาะปลูกภายในประเทศไทยและแหล่งผลิตทุเรียนดั้งเดิม เช่น ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ทั้งยังมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกไปในแหล่งผลิตใหม่ ๆ เช่น ประเทศกัมพูชา เวียดนาม และสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (Ministry of Commerce, 2018) ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกทุเรียน โดยคณะทำงานสำรวจข้อมูลไม้ผลเศรษฐกิจภาคใต้ ได้เห็นชอบผลพยากรณ์ทุเรียนภาคใต้ทั้ง 14 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี) ในปี พ.ศ. 2562 ครั้งที่ 3 (ข้อมูล ณ วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2562) ซึ่งพบว่า เนื้อที่ยืนต้นของทุเรียนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2562 มีจำนวน 501,845 ไร่ เพิ่มขึ้นจาก

ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 35,290 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.0 และยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2019)

ปัจจุบัน การยางแห่งประเทศไทยมีแผนลดพื้นที่ปลูกยางตามยุทธศาสตร์ยางพารา 20 ปี จาก 23.3 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2559 ให้ลดลงเหลือ 18.4 ล้านไร่ ภายในปี พ.ศ. 2579 นอกจากนี้ การยางแห่งประเทศไทยยังมีโครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางรายย่อยเพื่อความยั่งยืนตามนโยบายไทยนิยมยั่งยืน โดยมีเป้าหมายลดพื้นที่ปลูกยางและปริมาณผลผลิต เนื่องจากปัญหาราคายางพาราตกต่ำ เพื่อให้เกษตรกรชาวสวนยางได้พัฒนาอาชีพใหม่ที่มีรายได้มั่นคง โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่นำร่องโครงการ ซึ่งมีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเกษตรกรในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เข้าร่วมโครงการกับการยางแห่งประเทศไทย สาขาท่าศาลา โดยเกษตรกรที่โค่นยางส่วนใหญ่จะเปลี่ยนมาปลูกทุเรียน เนื่องจากเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอนาคตค่อนข้างดี (Rubber Authority of Thailand, 2019) จากข้อมูลดังกล่าว การศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกร การผลิตทุเรียนของเกษตรกร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการผลิตทุเรียนแทนยางพาราของเกษตรกรในโครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางรายย่อยเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่ตำบลนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นสำหรับการวางแผนทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อตัวเกษตรกร สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรชาวสวนยางในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางรายย่อยเพื่อ

ความยั่งยืนกับการยางแห่งประเทศไทย และผลิตทุเรียนแทนยางพารา จำนวน 227 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 143 ราย และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับฉลาก โดยกำหนดหมายเลข 1 ถึง 227 ตามลำดับรายชื่อเกษตรกร แล้วดำเนินการสุ่มหมายเลขจนครบ 143 รายชื่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประกอบด้วย คำถามปลายปิด (Close-ended question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended question) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกร และ 3) การผลิตทุเรียนของเกษตรกร โดยทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสัมภาษณ์ จากนั้น นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่า KR-20 และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha reliability coefficient) โดยตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนแทนยางพาราได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.730 และการปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.733

ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกร ถูกประเมินจากความรู้ด้านการจัดการน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว สุขลักษณะส่วนบุคคล และบันทึกข้อมูลและการตามสอบ โดยให้คะแนนจากการตอบคำถามของเกษตรกร จำนวน 20 ข้อ ตอบถูกต้อง ให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน และแบ่งช่วงคะแนนความรู้ โดยใช้หลักเกณฑ์กำหนดช่วงคะแนนตามการแบ่งอันตรภาคชั้น (Interval scale) ดังสมการ

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= (\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}) / \text{จำนวนชั้น} \\ &= (20 - 0) / 3 = 6.66 \end{aligned}$$

ดังนั้น จึงกำหนดช่วงคะแนนสำหรับการประเมินระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียน ดังนี้

คะแนนความรู้	0.00 – 6.66	คะแนน หมายถึง	มีความรู้ในระดับน้อย
คะแนนความรู้	6.67 – 13.33	คะแนน หมายถึง	มีความรู้ในระดับปานกลาง
คะแนนความรู้	13.34 – 20.00	คะแนน หมายถึง	มีความรู้ในระดับมาก

การผลิตทุเรียนของเกษตรกรถูกประเมินจากการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice, GAP) 6 ด้าน ได้แก่ ด้านน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบ ทรัพยากร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว สุขลักษณะส่วนบุคคล และบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เนื่องจากทุเรียนยังไม่ให้ผลผลิตจึง

ไม่มีข้อมูลด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา ใช้วิธีการวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) โดยนับจำนวนข้อที่เกษตรกรปฏิบัติ จำนวน 18 ข้อ ปฏิบัติ ให้ค่าเท่ากับ 1 ไม่ปฏิบัติ ให้ค่าเท่ากับ 0 และแบ่งช่วงจำนวนข้อของการปฏิบัติ โดยใช้หลักเกณฑ์กำหนดช่วงตามการแบ่งอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= (\text{จำนวนข้อที่ปฏิบัติมากที่สุด} - \text{จำนวนข้อที่ปฏิบัติ น้อยที่สุด}) / \text{จำนวนชั้น} \\ &= (18 - 0) / 3 = 6 \end{aligned}$$

ดังนั้น จึงกำหนดช่วงการปฏิบัติสำหรับการประเมินระดับการปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียน ดังนี้

ปฏิบัติ	0 – 6 ข้อ	หมายถึง	ปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนในระดับน้อย
ปฏิบัติ	7 – 12 ข้อ	หมายถึง	ปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนในระดับปานกลาง
ปฏิบัติ	13 – 18 ข้อ	หมายถึง	ปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนในระดับมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary data) ถูกเก็บรวบรวม โดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ และวารสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary data) จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนแทนยางพาราภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางรายย่อยเพื่อความยั่งยืนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 143 ราย โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและเศรษฐกิจของเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียน และการผลิตทุเรียนของเกษตรกร และประมาณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรและความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกรกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

ผลการทดลองและวิจารณ์

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 46.43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 43.3 มีพื้นที่ปลูกยางก่อนปรับเปลี่ยนเป็นทุเรียนเฉลี่ย 19.02 ไร่ และปรับเปลี่ยนเป็นทุเรียนเฉลี่ย 11.04 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.04 ของพื้นที่ปลูกยางทั้งหมด ซึ่งเกษตรกรทั้งหมดมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง มีประสบการณ์การปลูกยางพาราเฉลี่ย 26.36 ปี มีรายได้เฉลี่ยจากการทำสวนยางพารา 37,500 บาทต่อปี โดยขณะปรับเปลี่ยนมาผลิตทุเรียนแทนยางพารา ยางพารามีราคาเฉลี่ย 20.28 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ ทุเรียนมีราคาเฉลี่ย 100.71 บาทต่อกิโลกรัม ด้วยราคายางพาราและทุเรียนที่แตกต่างกัน จึงสร้างแรงจูงใจในการผลิตทุเรียนแทนยางพาราให้กับเกษตรกร โดยเกษตรกรปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง มีประสบการณ์การผลิตทุเรียนเฉลี่ย 7.27 ปี และมีรายจ่ายเฉลี่ยสำหรับการลงทุนเริ่มต้นเพื่อผลิตทุเรียนประมาณ 20,756.60 บาทต่อไร่ ซึ่งเป็นรายจ่ายสำหรับการปรับพื้นที่ การวางระบบน้ำ และค่าต้นกล้าทุเรียน ทั้งนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.3) เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากเป็นธนาคารที่เป็นแหล่งเงินทุนให้กับเกษตรกรโดยตรง เกษตรกรกลุ่มนี้มีอายุและระดับการศึกษาใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ตำบลลำสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ที่มีอายุเฉลี่ย 46.62 ปี และจบการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยมีพื้นที่ปลูก

ทุเรียนเฉลี่ย 13.61 ไร่ (Sararak *et al.*, 2016) แต่ในด้านประสบการณ์ เกษตรกรในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประสบการณ์การปลูกยางพารา (เฉลี่ย 26.36 ปี) มากกว่าเกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์หรือระยะเวลาการทำสวนยางพารา 5–10 ปี (Kaewtathip, 2014) แต่มีประสบการณ์การผลิตทุเรียน (เฉลี่ย 7.27 ปี) น้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในตำบลลำสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ซึ่งมีประสบการณ์การผลิตทุเรียนมากกว่า 14.07 ปี (Sararak *et al.*, 2016)

ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนในระดับมาก (13.34–20.00 คะแนน) ร้อยละ 77.6 และมีความรู้ในระดับปานกลาง (6.67–13.33 คะแนน) ร้อยละ 22.4 (Table 1) ซึ่งเกษตรกรได้คะแนนมากที่สุด 20 คะแนน คะแนนน้อยที่สุด 8 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 15.05 คะแนน โดยเกษตรกรมีความรู้มากที่สุดเรื่องโรค ราสีชมพูจะเกิดเมื่อพื้นที่ปลูกทุเรียนมีความชื้นสูงและต้นทุเรียนมีทรงพุ่มหนาที่บ (ร้อยละ 92.9) และมีความรู้ น้อยที่สุดเรื่องช่วง 1 ปีแรกที่ปลูกทุเรียนไม่ควรตัดแต่งกิ่ง (ร้อยละ 49.0) ซึ่งสอดคล้องกับ Kanokhong *et al.* (2018) ที่ศึกษาการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกพืชตามมาตรฐาน GAP ในระดับสูง

Table 1 Frequency and percentage of farmers' knowledge on durian production (n=143)

Level of knowledge	Frequency	Percentage
Low level of knowledge (0.00–6.66 scores)	0	0
Moderate level of knowledge (6.67–13.33 scores)	32	22.4
High level of knowledge (13.34–20.00 scores)	111	77.6

Mean = 15.05 scores, maximum = 20 scores, minimum = 8 scores

การผลิตทุเรียนของเกษตรกร

เกษตรกรมากกว่าร้อยละ 70 ผลิตทุเรียนตามหลักการที่สำคัญ 6 ด้าน ของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ดังนี้ 1) ด้านน้ำ เกษตรกร ร้อยละ 86.7 มีการจัดการระบบระบายน้ำภายในแหล่งผลิตเพื่อไม่ให้ท่วมขัง 2) ด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกร ร้อยละ 88.8 มีการจัดการเส้นทางขนส่งปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่สะดวกภายในแปลงผลิตทุเรียน 3) ด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร เกษตรกร ร้อยละ 91.6 พ่นสารเคมีในขณะลมสงบ หลีกเลี่ยงการพ่นในเวลาแดดจัดหรือลมแรง 4) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว เกษตรกร ร้อยละ

78.3 พรางแสงให้ต้นทุเรียนที่ปลูกใหม่ด้วยทางมะพร้าวหรือตาข่ายพรางแสง 5) ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล เกษตรกร ร้อยละ 86.7 สวมเสื้อผ้าหรืออุปกรณ์ป้องกันสารพิษอย่างมิดชิดทุกครั้งก่อนพ่นสาร 6) ด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เกษตรกร ร้อยละ 79.7 บันทึกข้อมูลการใช้สารป้องกันการกำจัดศัตรูพืชและการใช้วัตถุอันตราย (Table 2) โดยเกษตรกรให้ความสำคัญกับการผลิตทุเรียนตามหลักการที่สำคัญ เนื่องจากเป็นแนวทางที่ทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ผลผลิตสูง คุ่มค่าการลงทุนและเป็นกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค

Table 2 Frequency (Percentage) of farmers on durian production with Good Agricultural Practice (n=143)

Durian production with Good Agricultural Practice	Practice	No practice
1) Water		
- Procurement of clean water sources in order to have enough water throughout the year	112 (78.3)	31 (21.7)
- Management of drainage systems within the production site to prevent flooding	124 (86.7)	19 (13.3)
- Durian irrigation by mini sprinkler system/use of sprinklers to distribute water evenly	110 (76.9)	33 (23.1)
2) Planting area		
- Durian planting layout must be square/triangle/plant at close distance to be rectangular	113 (79.0)	20 (21.0)
- Digging a durian planting hole must be about 50 × 50 × 50 cm (width × length × depth)	106 (74.1)	37 (25.9)
- Management of transport routes for inputs and products to facilitate within the durian plantation	127 (88.8)	16 (11.2)
3) Pesticides		
- Providing a storage facility for keeping chemical fertilizers and pesticides away from home and safe place	117 (81.8)	26 (18.2)
- Avoiding from spraying the chemical in full sun or strong winds	131 (91.6)	12 (8.4)
- Eliminating weeds by shortening them with a lawn mower or using herbicides	122 (85.3)	21 (14.7)
- Spraying with chemicals to control leaf infestations in case of severe symptoms of leaf infection	122 (85.3)	21 (14.7)

Table 2 Continued.

Durian production with Good Agricultural Practice	Practice	No practice
4) Pre-harvest quality management		
- Keeping agricultural tools in the durian orchard neatly	110 (76.9)	33 (23.1)
- Following the production plan of farmers	108 (75.5)	35 (24.5)
- Fertilizing during the period of 2–6 months of durian trees by placing 20–30 cm away from the base of the tree	108 (75.5)	35 (24.5)
- Camouflaging with coir or netting for new planted durian tree	112 (78.3)	31 (21.7)
5) Personal hygiene		
- Taking care of personal hygiene to prevent the farmer from being in danger (Taking a shower after spraying chemicals)	121 (84.6)	22 (15.4)
- Wearing protective cloth or protective gear before chemical spraying	124 (86.7)	19 (13.3)
6) Record keeping and traceability		
- Recording of pesticide and hazardous equipment use	114 (79.7)	29 (20.3)
- Recording information about production in all stages	112 (78.3)	31 (21.7)

เกษตรกรปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียน ด้านวัตถุดิบตรงรายการเกษตรมากที่สุด (ร้อยละ 86.0) รองลงมาคือ ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล (ร้อยละ 85.7) ด้านน้ำ (ร้อยละ 80.7) ด้านพื้นที่ปลูก (ร้อยละ 80.6)

ด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ (ร้อยละ 79.0) และ ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (ร้อยละ 76.5) ตามลำดับ ดัง Figure 1

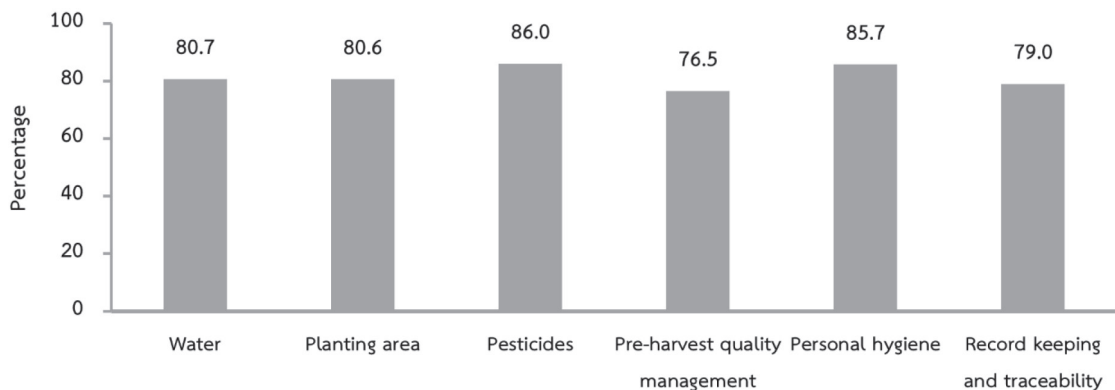

Figure 1 Percentage of farmers on durian production

เกษตรกรปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนในระดับมาก (13–18 ข้อ) ร้อยละ 79.0 และปฏิบัติในระดับปานกลาง (7–12 ข้อ) ร้อยละ 21.0 (Table 3) โดยเกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด 18 ข้อ ปฏิบัติน้อยที่สุด 8 ข้อ ปฏิบัติเฉลี่ย 15 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับ Khaiman *et al.* (2016) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าสู่ระบบมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี โดยพบว่า

เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกครั้ง ได้แก่ การจัดการสุขลักษณะสวน การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร การจัดการปัจจัยการผลิต และการปฏิบัติและการควบคุมการผลิต

Table 3 Frequency and percentage of farmers with practice level on durian production

Practice level on durian production	Frequency	Percentage
Low level of practice (0–6 items)	0	0
Moderate level of practice (7–12 items)	30	21.0
High level of practice (13–18 items)	113	79.0

Maximum = 18 items, minimum = 8 items

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่ปลูกยาง ประสบการณ์การปลูกยางพารา ราคาขายพาราขณะปรับเปลี่ยนมาผลิตทุเรียนแทนยางพารา รายได้เฉลี่ยจากการทำสวนยางพารา ประสบการณ์การผลิตทุเรียน พื้นที่ปลูกทุเรียน รายจ่ายเฉลี่ยสำหรับการลงทุนเริ่มต้นเพื่อผลิตทุเรียน และราคาทุเรียนขณะปรับเปลี่ยนมาผลิตทุเรียนแทนยางพาราไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนของเกษตรกร อย่างไรก็ตาม ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ซึ่งเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนใน

ระดับมากมีการปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนมาก (Table 4) โดยเกษตรกรมีความรู้ในระยะเวลาวางแผนการปลูก ระยะการปลูก และระยะการดูแลรักษา และนำความรู้มาปฏิบัติตามหลักการในด้านน้ำ ด้านพื้นที่ปลูก ด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรเพิ่มพูนความรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตทุเรียนตามหลักการให้ได้คุณภาพทั้ง 6 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ Keawta *et al.* (2012) ที่ศึกษาเงื่อนไขการตัดสินใจเลือกระบบการผลิตพืชของเกษตรกร อำเภอพาน้อย จังหวัดน่าน ซึ่งพบว่า ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจในความสำเร็จของอาชีพ

Table 4 Factors related to durian production of farmers

Independent variable	r	P-value
Age	-0.004	0.962
Education level	-0.098	0.337
Rubber planting areas	-0.054	0.519
Experience in rubber production	0.026	0.695
Price of rubber while changing to durian production	0.161	0.875
Income from rubber production	0.039	0.641
Experience in durian production	-0.033	0.696
Durian plantation areas	0.115	0.173
Expenses of durian production	-0.087	0.301
Price of durian while changing to durian production	0.025	0.375
Knowledge on durian production	0.198*	0.018

r = Pearson's correlation coefficient, * significant at P < 0.05

สรุป

เกษตรกรชาวสวนยางพาราในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางรายย่อยเพื่อความยั่งยืน และผลิตทุเรียนแทนยางพารา มีอายุเฉลี่ย 46.43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 43.3 มีประสบการณ์การปลูกยางพาราเฉลี่ย 26.36 ปี มีพื้นที่ปลูกยางก่อนปรับเปลี่ยนเป็นทุเรียนเฉลี่ย 19.02 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยจากการทำสวนยางพารา 37,500 บาทต่อปี โดยขณะปรับเปลี่ยนมาผลิตทุเรียนแทนยางพารา ยางพารามีราคาเฉลี่ย 20.28 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ ทุเรียนมีราคาเฉลี่ย 100.71 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีประสบการณ์การผลิตทุเรียนเฉลี่ย 7.27 ปี มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 11.04 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.04 ของพื้นที่ปลูกยางทั้งหมด และมีรายจ่ายเฉลี่ยสำหรับการลงทุนเริ่มต้นเพื่อผลิตทุเรียน 20,756.60 บาทต่อไร่ เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนในระดับมากในระยะเวลาวางแผนการปลูก ระยะการปลูก และระยะการดูแลรักษา และปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนในระดับมาก โดยเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 70 ผลิตทุเรียนตามหลักการที่สำคัญ 6 ด้าน ของมาตรฐานการปฏิบัติ

ทางการเกษตรที่ดี ได้แก่ 1) ด้านน้ำ 2) ด้านพื้นที่ปลูก 3) ด้านวัตถุดิบตรงทางการเกษตร 4) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 5) ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และ 6) ด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ทั้งยังพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียน โดยเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนในระดับมาก ปฏิบัติตามหลักการผลิตทุเรียนในระดับมาก ดังนั้น ควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนให้ได้มาตรฐาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรขอมาตรฐานรับรองเพื่อรองรับผลผลิตที่จะได้รับในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางรายย่อยเพื่อความยั่งยืน และผลิตทุเรียนแทนยางพารากับการยางแห่งประเทศไทย ในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้ความร่วมมือ ทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Kaewtathip, W. 2014. Rubber Farmers' Issues of Three Southern Border Provinces. Faculty of Science Technology and Agriculture, Yala Rajabhat University, Yala. (in Thai)
- Kanokhong, K., N. Rattanawan and P. Jeerat. 2018. Adoption of crop growing methods under the standards of Good Agricultural Practice (GAP) of farmers, Mon Ngo Royal Project Development Center Mae Tang district, Chiang Mai. *Journal of Agri. Research & Extension*. 36(1): 75–84. (in Thai)
- Keawta, D., S. Meechoui, B. Lersupavithnapa and P. Pibumrung. 2012. Farmer decision making of crop production system in Amphur Nanoi, Nan province, pp. 95–98. *In Proc. the 8th National Agricultural Systems Conference*, 5–7 September 2012. (in Thai)
- Khaiman, P., I. Bunyasiri and P. Sirisupluxana. 2016. Factors influencing farmer's decision making in Good Agricultural Practice (GAP) of durian in Chanthaburi province. *In Proc. the 6th STOU National Research Conference*, 25 November 2016. p. O-SS 037. (in Thai)
- Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. 1970. Determining sample size for research activities. *Educ. Psychol. Meas.* 30: 607–610.
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. 2019. Durian situation in the south of Thailand in 2019. Available Source: <https://www.moac.go.th/news-preview-411291791324>, May 8, 2019. (in Thai)
- Ministry of Commerce. 2018. Durian: king of Thai fruits, popular with foreign. Available Source: http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/thueriyn_240863.pdf, Jun 28, 2019. (in Thai)
- Rubber Authority of Thailand. 2019. Kick-off Project to Develop Small-Scale Rubber Farmers for Sustainability. Available Source: https://www.raot.co.th/ewt_news, Jun 15, 2019. (in Thai)
- Sarak, P., S. Srisuwan and S. Niyamangkoon. 2016. Factors related to durian planting status of farmers in Tham Sing subdistrict, Mueang district, Chumphon province. *Agricultural Sci. J.* 47(2): 201–212. (in Thai)
- Siribenjapruk, S. 2017. Thai durian and the challenges that should not be ignored. Available Source: https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Southern/ReasearchPaper/Challenging_of_Durian.PDF, July 28, 2019. (in Thai)